

Tendrapport Vlaamse arbeidsmarkt 2007

Wim Herremans
Steunpunt WSE
Faiza Djait
Marleen Jacobs
Departement WSE

6-2007

WSE Report

Steunpunt Werk en Sociale Economie
Parkstraat 45 bus 5303 – 3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

Herremans, Wim, Djait, Faiza & Jacobs, Marleen

Tendrapport Vlaamse arbeidsmarkt 2007

Wim Herremans, Faiza Djait & Marleen Jacobs – Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Steunpunt Werk en Sociale Economie; Brussel: Departement Werk en Sociale Economie, 2007, 26p.

ISBN-97 890-8873-006-1

Copyright (2007) Steunpunt Werk en Sociale Economie
Parkstraat 45 bus 5303 – B-3000 Leuven
T:32(0)16 32 32 39 - F:32(0)16 32 32 40
steunpuntwse@econ.kuleuven.be
www.steunpuntwse.be

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this report may be reproduced in any form, by mimeograph, film or any other means, without permission in writing from the publisher.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	III
1. Hoogconjunctuur	1
1.1 Vlaamse topprestatie	1
1.2 Conjunctuuropleving houdt aan in 2007	2
2. De werkzaamheidsgroei: traag maar gestaag	4
2.1 Terug op het goede spoor...	4
2.2 ... na een stagnatie in 2006	6
3. Vlaanderen creëert jobs	10
3.1 Dienstensector: motor achter de groei	10
3.2 Forse groei in zakelijke diensten en social profit	11
4. Werkloosheid: de arbeidsreserve krimpt	12
4.1 Vlaanderen bevestigt gunstige positie	12
4.2 Forse werkloosheidsdaling	14
4.3 Kansengroepen varen mee op positieve golf	15
4.4 Structurele werkloosheid onder controle?	16
5. Aansluiting(sproblemen) tussen vraag en aanbod	17
5.1 Een krappe arbeidsmarkt	17
5.2 Demografische druk	20
6. Conclusie: de Vlaamse arbeidsmarkt in goeden doen	22
Literatuur	24

De Vlaamse economie leverde in 2006 haar beste prestatie sinds het begin van het nieuwe millennium en ook voor 2007 zijn de vooruitzichten optimistisch. In dit trendrapport gaan we na of de economische opleving zich ook weerspiegelt op de Vlaamse arbeidsmarkt. We bieden een overzicht van de toestand en ontwikkelingen op de Vlaamse arbeidsmarkt anno 2006 en 2007 en plaatsen de belangrijkste trends in een Belgisch en Europees perspectief.

Voor een cijferbijlage en een methodologische bijlage bij het rapport verwijzen we naar www.steunpuntwse.be/publicaties.

1. Hoogconjunctuur

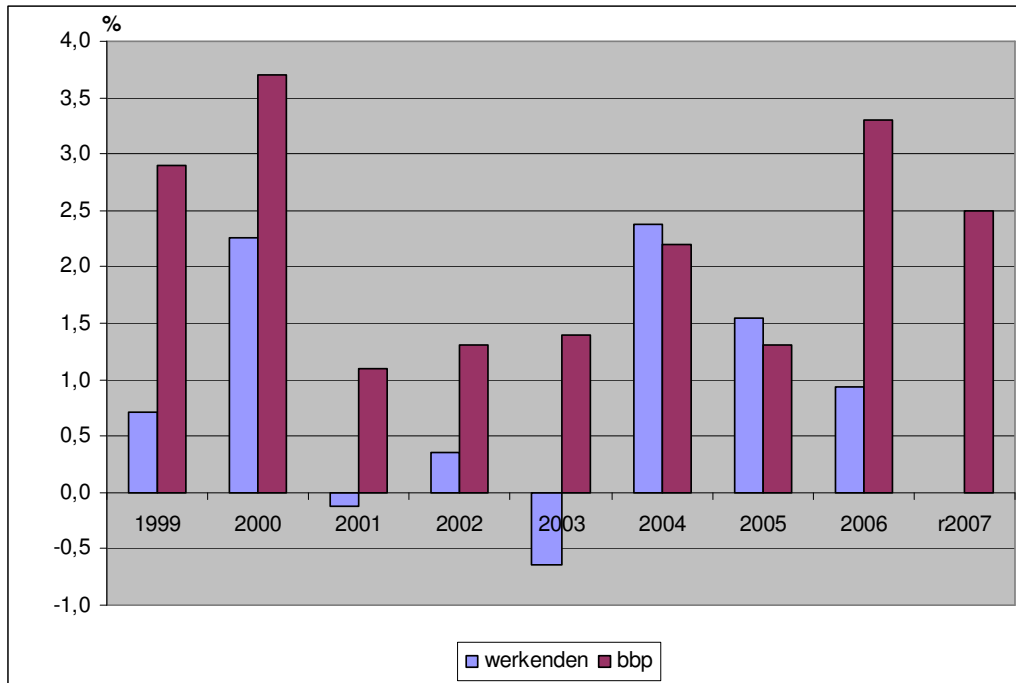
1.1 Vlaamse topprestatie

Voor het jaar 2006 wordt de aangroei van het bruto binnenlands product voor Vlaanderen geraamd op +3,3%. Hiermee overschrijdt Vlaanderen voor het eerst sinds het topjaar 2000 (+3,7%) opnieuw de 3%-grens. Deze vaststelling gaat eveneens op voor België en EU-27. In navolging van de internationale conjunctuur zal het sterke groeiritme weliswaar terugvallen in 2007 (INR & FPB, 2007), al kunnen we met een economische groeiverwachting van +2,5% toch nog spreken van een aanzienlijke toename. Voor de eerste jaarhelft wordt de gunstige prognose alvast bevestigd door een continu stijgend verloop van de 'Vlaamse conjunctuurindicator' in de periode januari-mei 2007 (Studiedienst Vlaamse Regering, 2007).

Figuur 1 toont aan in welke mate de jaar-op-jaargroei van de werkende populatie parallel verloopt met de economische groeicurve. De sterke economische groeiperiode 1999-2000 resulteerde vooral in het jaar 2000 in een aanzienlijke toename van de werkende populatie (+2,3%). Nadien volgden drie zwakke economische jaren (2001-2003) wat zich ook duidelijk vertaalde op de arbeidsmarkt. Anno 2003 leidde de aanhoudende conjunctuurverzwakking zelfs tot een daling van de werkende populatie met -0,6%.

Vanaf 2004 herpakte de Vlaamse economie zich en het aantal werkenden nam sindsdien jaar na jaar toe. De toename van de werkende populatie was vooral spectaculair in het eerste jaar van de heropleving (2004) waardoor de voorheen geslagen kloof meteen gedicht werd. Ook in 2005 en 2006 groeide het aantal Vlaamse werkenden aan, zij het aan een gematigder tempo. Ondanks de sterke economische groei bleef de stijging van het aantal werkenden in 2006 beperkt tot +0,9%. De groei van de werkzaamheid/werkgelegenheid reageert dan ook doorgaans met enige vertraging op de evolutie van de economische activiteit (INR & FPB, 2007).

Figuur 1. Jaar-op-jaargroei van het bruto binnenlands product (bbp) en van het aantal werkenden (Vlaams Gewest; 1999 – raming 2007)

Bron: Studiedienst Vlaamse Regering, FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

De groeicurves van het bbp en het aantal werkenden verlopen vrij parallel voor Vlaanderen en België. Het meest opvallende verschil is wel dat de werkende populatie in Vlaanderen anno 2003 sterker inboette dan in België, maar vervolgens ook sneller weer bijbeende in 2004. Gemiddeld in Europa, ten slotte, is de werkende populatie ononderbroken gegroeid in de periode 1999-2006, al vertoonde ook de Europese prestaties in 2003 een knik.

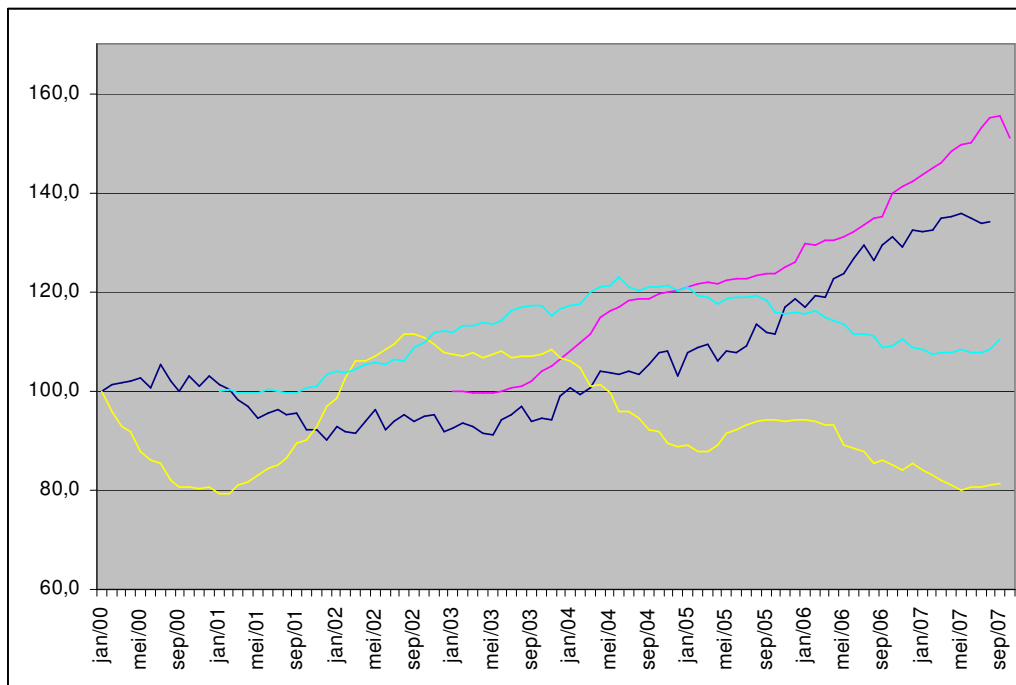
1.2 Conjunctuuropleving houdt aan in 2007

De economische boost in de periode 2006-2007 doet vermoeden dat de werkende populatie anno 2007 voor het vierde jaar op rij verder zal aangroeien. De gegevens voor het eerste en tweede kwartaal van de Enquête naar de Arbeidskrachten wijzen alvast op een sterkere werkzaamheidsgroei in 2007 (zie verder), en ook het Federaal Planbureau voorziet in een groeiversterking anno 2007. De sterkere groeiverwachting voor de arbeidsmarkt in 2007 wordt, ten slotte, ook bevestigd door de positieve evolutie van een aantal conjunctuurindicatoren met een voorspellende waarde voor de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Dit geldt alvast voor de eerste jaarhelft van 2007, want vanaf de zomer lijkt er enige aarzeling in de groeicijfers. Dit kan mogelijks de voorbode zijn van een nieuwe groeivertraging op de arbeidsmarkt in 2008. Door de aantrekkende inflatie - als gevolg van de stijgende voedsel- en energieprijzen - voorziet het Federaal Planbureau alvast in een algemene vertraging van de economische groei anno 2008. Bovendien zou een aanhoudende kredietcrisis in de Verenigde Staten ook in Europa en België nog tot een neerwaartse herziening van de groeiverwachting kunnen leiden (INR & FPB, 2007).

De evolutie van de uitzendactiviteit¹ en de tijdelijke werkloosheid² geeft ons een goed idee van wat we mogen verwachten op onze arbeidsmarkt. Zowel uitzendarbeid als tijdelijke werkloosheid kan fungeren als buffer bij vraagschommelingen (Herremans, 2005). Bij een aantrekkende vraag naar goederen en diensten zullen ondernemingen vaak eerst uitzendkrachten inzetten en het gebruik van tijdelijke werkloosheid afbouwen. Indien de vraagstijging aanhoudt, kan dit op termijn resulteren in bijkomende en vaste aanwervingen. Op die manier heeft de evolutie van de uitzendactiviteit en van de tijdelijke werkloosheid een voorlopend en voorspellend karakter inzake de evolutie van de werkgelegenheid.

In figuur 2 zien we dat de uitzendactiviteit in mei 2003 een laagtepunt bereikte. Sindsdien is de uitzendactiviteit, op een paar haperingen na, blijven stijgen tot in mei 2007. Vanaf de zomer van 2007 begint de groei van de uitzendactiviteit opnieuw te haperen. De trendlijn van de tijdelijke werkloosheid vormt hiervan het spiegelbeeld. In de periode 2002-2003 bleef de tijdelijke werkloosheid hangen op een tamelijk hoog niveau. Daarna zette er zich een daling in tot midden 2005. Na een tijdje stabiel te zijn gebleven, zette de daling zich vanaf eind 2006 stevig voort tot in mei 2007. Vanaf de zomer van 2007 stagneert de tijdelijke werkloosheid, zij het wel op het laagste niveau van de voorbije zeven jaar.

Figuur 2. Trendlijn van de uitzendactiviteit (januari 2000 = 100) (België), bedrijfsoprichtingen (januari 2003 = 100), bedrijfsfalingen (januari 2001 = 100) en tijdelijke werkloosheid (januari 2000 = 100) (Vlaams Gewest)

Bron: Ecodata, FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, VDAB, Graydon, RVA (Statinfo), Federgon, (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

¹ Om de evolutie van de uitzendarbeid te beschrijven, gebruiken we de Federgon-index. Deze index geeft het seizoensgezuiverd niveau van de uitzendactiviteit weer. Hierbij wordt het aantal gepresteerde uren uitzendarbeid in rekening gebracht.

² Hierbij wordt het aantal betalingsdossiers dat er in een maand werden ingediend bij de RVA beschouwd.

Ook met de bedrijfsfalingen in Vlaanderen gaat het de goede kant uit. We zien een duidelijk dalende trend, waarbij het trendniveau vanaf juni 2006 onder het niveau van januari 2003 duikt. Ook bij de bedrijfsoprichtingen zien we een sterk positieve trend die zich doorzet tot ver in 2007, weliswaar met een negatieve knik in oktober 2007. Bedrijfsfalingen en –oprichtingen hebben ongetwijfeld een impact op de werkgelegenheid. Het is echter niet zo dat meer falingen automatisch leiden tot groter jobverlies. Een hoog aantal falingen kan immers gepaard gaan met een hoog aantal startende ondernemingen, waarbij vaak minder succesvolle bedrijven vervangen worden door meer efficiënte ondernemingen (Vermandere, 2002 in Herremans, 2005).

2. De werkzaamheids groei: traag maar gestaag

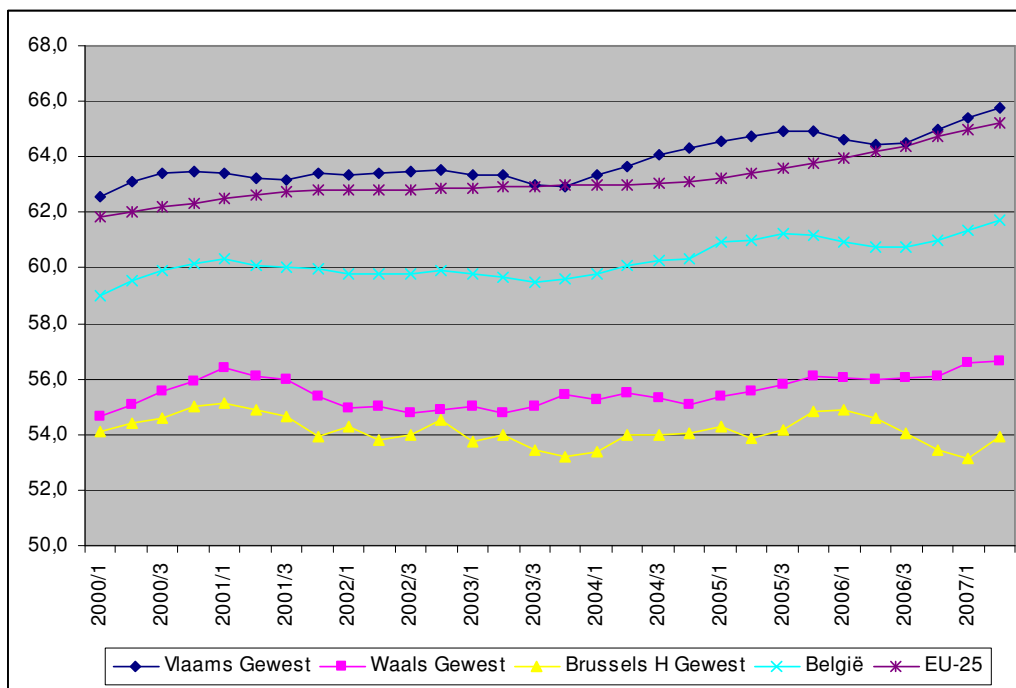
2.1 Terug op het goede spoor...

Een van de belangrijkste indicatoren om de arbeidssituatie in kaart te brengen is de werkzaamheidsgraad. De werkzaamheidsgraad meet het aandeel werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar). Voor de omschrijving van een 'werkende' volgen we de definitie van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), met name iedereen die in een bepaalde referentieweek minstens één uur betaalde arbeid verricht heeft. Om statistisch een beeld te schetsen van de werkzaamheid in Vlaanderen maken we gebruik van de Enquête naar de Arbeidskrachten.³

Aan de hand van een voortschrijdend gemiddelde van vier kwartalen drukken we de werkzaamheidsgraad uit in een trendreeks. In het tweede kwartaal van 2007 bereikt het trendniveau van de Vlaamse werkzaamheidsgraad 65,8%, waarmee Vlaanderen weer wat voorsprong neemt op het gemiddelde van EU-25 (65,2%), na deze in 2006 te zijn kwijtgespeeld (figuur 3). De andere gewesten lopen met 56,6% in Wallonië en 53,9% in Brussel ver achter. België komt zo in het tweede kwartaal van 2007 op een trendniveau van de werkzaamheidsgraad van 61,7%.

---

3 De Belgische enquête naar de arbeidskrachten bij de huishoudens wordt gecoördineerd door het bureau voor de statistiek van de Europese gemeenschappen (Eurostat) in samenwerking met de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI) van de FOD Economie. De doorlopende enquête naar de arbeidskrachten is gebaseerd op een tweetrapssteekproef met stratificatie. De totale steekproef omvat ongeveer 47 840 huishoudens (hetzij 89 381 personen op de actieve leeftijd van 15 jaar en ouder - zonder bovengrens - hebben effectief deelgenomen aan de enquête), hetgeen neerkomt op een gemiddelde steekproef fractie van ongeveer 1/90. De steekproef is gebaseerd op het Rijksregister van natuurlijke personen dat is afgeleid van de bevolkingsregisters van de gemeenten.

Figuur 3. Trendniveau werkzaamheidsgraad (België en de gewesten, EU-25; 1^e kwartaal 2000 – 2^e kwartaal 2007)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK, Eurostat LFS (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Bovenstaande figuur schetst het grillig verloop van de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen tijdens de voorbije jaren. Na een daling eind 2003, begon de werkzaamheidsgraad in 2004 te stijgen. Het duurde echter tot eind 2006 - als gevolg van een nieuwe daling begin 2006 - alvorens de kaap van 65% bereikt werd. De sterke groei van de werkzaamheidsgraad vanaf het vierde kwartaal van 2006, maakt dat we iets dichterbij de Lissabondoelstelling van een werkzaamheidsgraad van 70% tegen 2010. De kans is echter uiterst klein dat Vlaanderen deze doelstelling zal bereiken. Op drie jaar tijd (2^e kwartaal 2004 – 2^e kwartaal 2007) is het trendniveau van de werkzaamheidsgraad toegenomen met 2,1 procentpunten. Aan dat groeiritme halen we in 2010 in Vlaanderen 'slechts' 67,9%.

Ook gemiddeld in EU-25 nam het trendniveau in de voorbije drie jaar met ongeveer 2 procentpunten toe (van 63% tot 65,2%). Deze groei zette zich in vanaf 2005 en verliep vrij stabiel. Op geen enkel moment daalde de gemiddelde werkzaamheid voor de 25 lidstaten van de Europese Unie. Sinds de tweede helft van 2006 werd deze groei, net als in Vlaanderen, iets sterker.

Voor België lijkt de 70%-doelstelling nog een stuk verder weg. De werkzaamheidsgraad voor België kent hetzelfde verloop als die in Vlaanderen, maar situeert zich op een lager niveau. Bovendien bleef de groei tijdens de voorbije drie jaar beperkt tot +1,6 procentpunt (van 60,1% tot 61,7%).

Het trendniveau van de werkzaamheidsgraad in Brussel en Wallonië kent eveneens een grillig verloop, maar opnieuw op een lager niveau dan in Vlaanderen. Opvallend is dat er zich in Brussel een daling voordeed tot in het eerste kwartaal van 2007. In het tweede kwartaal van 2007 wordt de daling enigszins gecompenseerd. Toch bereikt het trendniveau van de werkzaamheidsgraad in Brussel maar net het niveau van begin 2000.

2.2 ... na een stagnatie in 2006

Voor een meer structurele analyse van de recente werkzaamheidsgroei richten we ons op de jaargegevens. Anno 2006 zijn 65 van de 100 Vlamingen op arbeidsleeftijd aan het werk. Bekijken we de groei op jaarbasis (tabel 1) dan blijkt de Vlaamse werkzaamheidsgraad in 2006 bijna te stagneren (+0,1 procentpunt), na een toename in 2005 (+0,6 procentpunt). Tabel 1 geeft de evolutie van de Vlaamse werkzaamheidsgraad naar socio-demografische kenmerken in de periode 2004-2006.

Tabel 1. Evolutie van de werkzaamheidsgraad naar geslacht, onderwijsniveau, leeftijdsklasse en nationaliteit (Vlaams Gewest & EU-27; 2004-2006)

	Vlaanderen					EU-27	
	2004 (%)	2005 (%)	2006 (%)	'04-'05 (ppt)	'05-'06 (ppt)	2006 (%)	'05-'06 (ppt)
Totaal 15-64 jaar	64,3	64,9	65,0	+0,6	+0,1	64,4	+1,0
Geslacht							
Mannen	71,6	71,8	71,5	+0,2	-0,2	71,6	+0,8
Vrouwen	56,7	57,8	58,3	+1,1	+0,4	57,2	+1,0
Onderwijsniveau (25-64 jaar)							
Laaggeschoold	52,4	52,3	52,2	-0,1	-0,1	56,5	+0,8
Middengeschoold	77,0	77,8	77,5	+0,9	-0,3	73,7	+0,9
Hooggeschoold	86,2	86,4	85,7	+0,2	-0,7	84,6	+0,6
Leeftijdsklasse							
15-24 jaar	32,8	31,8	32,0	-1,0	+0,2	36,3	+0,4
25-54 jaar	82,2	83,3	83,5	+0,9	+0,2	79,0	+1,0
55-64 jaar	29,5	30,7	31,4	+1,2	+0,7	43,5	+1,2
Nationaliteit							
EU-25-burger	-	65,4	65,5	-	+0,1	67,8	+1,3
Niet-EU-25-burger	-	40,7	40,6	-	-0,1	57,3	+2,0

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK, Eurostat LFS (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Seksekloof verkleint

Er blijft een groot verschil tussen de werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen. Voor de mannen bedraagt de werkzaamheidsgraad 71,5%, terwijl deze van de vrouwen beduidend lager ligt met 58,3%. De werkzaamheidsgraad van de mannen in 2006 verschilt nauwelijks van deze in de voorgaande jaren. De stijging van de totale werkzaamheidsgraad in de periode 2004-2006 is dan ook uitsluitend toe te schrijven aan de toename bij de vrouwen: van 56,7% in 2004 naar 58,3% in 2006 of een stijging van +1,6 procentpunt. De stijgende arbeidsdeelname van vrouwen kunnen we voornamelijk beschouwen als een generatie-effect: elke nieuwe jonge generatie vrouwen neemt actiever deel aan het beroepsleven dan de vorige generatie (Van Woensel et al., 2006). Als we er de komende jaren in slagen om deze groei aan te houden, is de Europese doelstelling van een vrouwelijke arbeidsdeelname van 60% tegen 2010 een haalbare kaart voor Vlaanderen.

Door de aanhoudende groei van de vrouwelijke werkzaamheidsgraad neemt ook de seksekloof stelselmatig af. De seksekloof⁴ op de Vlaamse arbeidsmarkt bedraagt anno 2006 1,23. Dit wil zeggen dat de werkzaamheidsgraad van mannen toch nog steeds 23% hoger ligt dan de werkzaamheidsgraad van vrouwen. Doordat de jongere generaties vrouwen actiever deelnemen aan de arbeidsmarkt dan de ouderen, verschilt de seksekloof sterk naar leeftijd. Zo ligt de werkzaamheidsgraad van 55- tot en met 64-jarige mannen maar liefst 82% hoger dan bij de vrouwen, terwijl de seksekloof bij de 25- tot en met 54-jarigen 'beperkt' blijft tot 18,5%. Het feit dat de seksekloof heel wat lager is in de jongere leeftijdscategorieën, wijst er op dat de kloof de volgende decennia gevoelig kan afnemen, weliswaar op voorwaarde dat de werkende vrouwen ook op oudere leeftijd beroepsactief blijven.

De toename van de vrouwelijke werkzaamheidsgraad hangt nauw samen met de groei van deeltijdarbeid. Het aandeel deeltijdarbeid bij de werkende vrouwen bedraagt liefst 43,1%, tegenover 6% bij de werkende mannen. De grotere vraag naar deeltijdarbeid groeit onder meer voort uit de voortschrijdende tertiaïrisering van de economie. Deeltijdarbeid voldoet bovendien aan de behoefte van veel vrouwen die instromen op de arbeidsmarkt om hun werk met hun gezin te combineren. Verder dient vermeld te worden dat de overheid een belangrijke ondersteunende rol heeft gespeeld in de feminisering van de arbeidsmarkt. De Vlaamse overheid investeert in een arbeidsmarktbeleid dat ruimte laat voor een vlotte combinatie arbeid-zorg door het voorzien van plaatsen in de kinderopvang, het uitbouwen van buurt- en nabijheidsdiensten⁵ en het stelsel van de Vlaamse aanmoedigingspremies voor loopbaanonderbreking en tijdskrediet. In 2006 haalde Vlaanderen voor de tweede maal de Europese doelstelling van 33 opvangplaatsen per 100 kinderen jonger dan 3 jaar tegen 2010. Per 100 kinderen jonger dan 3 jaar waren er 34,2 plaatsen beschikbaar.

Het belang van een diploma

De werkzaamheidsgraad verschilt sterk volgens onderwijsniveau. In 2006 bedraagt de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen 52,2% bij laaggeschoolden, 77,5% bij middengeschoolden en 85,7% bij hogeschoolden.

Tussen 2005 en 2006 is de werkzaamheidsgraad in elk van de drie groepen gedaald. Toch heeft dit geen negatief effect op de totale werkzaamheidsgraad (+0,1 procentpunt). Dit is te verklaren doordat het aandeel van hogergeschoolde inwoners – die een hoge werkzaamheidsgraad laten optekenen - in de bevolking gestegen is. De daling van de werkzaamheidsgraad is vooral sterk bij de hogeschoolden (-0,7 procentpunt). De verklaring hiervoor ligt niet in een effectieve daling van het aantal hogeschoolde werkenden. In 2006 is het aantal hogeschoolde werkenden zelfs toegenomen met +3,7%. Die groei uit zich echter niet in een verhoogde werkzaamheidsgraad van hogeschoolden omdat het aantal hogeschoolden binnen de totale bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar) nog sterker is toegenomen (+4,5%) dan het aantal hogeschoolde werkenden.

Een meer verfijnde opdeling van de werkzaamheidsgraad naar onderwijsniveau en geslacht toont aan dat hoe hoger het onderwijsniveau is, hoe kleiner de seksekloof in de arbeidsdeelname is. De werkzaamheidsgraad van laaggeschoolde mannen ligt liefst 63% hoger dan de

⁴ De seksekloof wordt berekend door de mannelijke werkzaamheidsgraad van 25 t.e.m. 64 jaar te delen door de vrouwelijke werkzaamheidsgraad van 25 t.e.m. 64 jaar. In geval van een gelijk aandeel werkenden bij mannen en vrouwen bedraagt de seksekloof 1. Wanneer mannen een hogere werkzaamheidsgraad hebben dan vrouwen, is de seksekloof >1, wanneer vrouwen een hogere werkzaamheid hebben, is de seksekloof <1. Op deze wijze berekend, drukt de seksekloof het *relatieve verschil* uit tussen de werkzaamheid van mannen en vrouwen.

⁵ Het doel van deze maatregel is om meer lokale jobs in de sociale economie te creëren, bijvoorbeeld in een strijkatelier, boodschappendienst, klusjesdienst of aanvullende thuishulp

werkzaamheidsgraad van laaggeschoolde vrouwen, tegenover 'slechts' 22% en 7% bij de midden- en hogeschoolden.

Oud en jong: iedereen aan het werk?

De werkzaamheidsgraad in de leeftijdscategorie 25 tot 54 jaar is opmerkelijk hoog (83,5%) en contrasteert sterk met de lage werkzaamheidsgraad in de jongere (32%) en oudere (31,4%) leeftijdscategorieën. Dit leeftijdsgebonden arbeidspatroon wordt de 'samengedrukte loopbaan' genoemd. Hoewel de jongeren en de ouderen overal in Europa een lagere werkzaamheidsgraad kennen dan de middengroep, is de 'samengedrukte loopbaan' nergens zo uitdrukkelijk als in het Vlaams gewest (Van Woensel et al., 2006). In 2006 bedraagt de werkzaamheidsgraad van de Vlaamse 25- tot en met 54-jarigen 83,5%, terwijl het Europees gemiddelde van deze middengroep 79% bedraagt.

De verklaring van de lage werkzaamheidsgraad in de leeftijdscategorie 15 tot 24 jaar schuilt in de lange schoolloopbaan van de Vlaamse jongeren. Wanneer we de werkzaamheidsgraad in de jongste leeftijdscategorie berekenen zonder de studenten bedraagt deze 80,8%. De lage werkzaamheidsgraad in de leeftijdscategorie 15 tot 24 jaar toont eveneens aan dat de Vlaamse jongeren in beperkte mate studies combineren met werk. Vlaanderen en België scoren erg zwak wanneer het aandeel werkende studenten vergeleken wordt met andere Europese landen. Volgens een recent OESO-rapport 2007 heeft in België ongeveer 5% van de studenten tussen 20 en 24 jaar in de referentieweek betaalde arbeid verricht (OECD, 2007 in Tielens & Vermandere, 2007). Heel wat andere landen, zoals Nederland (ongeveer 60%) en Denemarken (ongeveer 50%), scoren hier veel hoger.

Tabel 2. Evolutie van de werkzaamheidsgraad van 55-plussers naar geslacht en leeftijd (Vlaams Gewest & EU-27; 2004-2006)

	55-59 jaar			60-64 jaar			55-64 jaar		
	2006 (%)	'04-'05 (ppt)	'05-'06 (ppt)	2006 (%)	'04-'05 (ppt)	'05-'06 (ppt)	2006 (%)	'04-'05 (ppt)	'05-'06 (ppt)
Totaal									
Vlaanderen	45,5	+1,2	+1,6	14,5	+1,0	+0,7	31,4	+1,2	+0,7
EU-27	55,9	+1,3	+0,9	28,0	+1,3	+1,2	43,5	+1,9	+1,2
Mannen									
Vlaanderen	56,7	+2,0	-0,7	20,8	+1,7	+0,5	40,5	+1,9	-0,7
EU-27	65,5	+0,7	+0,7	36,6	+1,2	+1,5	52,8	+1,4	+1,3
Vrouwen									
Vlaanderen	34,2	+0,5	+4,0	8,2	+0,5	+0,5	22,2	+0,5	+2,1
EU-27	46,7	+2,0	+1,1	20,2	+1,4	+1,1	34,9	+2,2	+1,4

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK, Eurostat LFS (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

De werkzaamheidsgraad van 55-plussers bedraagt slechts 31,4% in Vlaanderen, tegenover een Europees gemiddelde van 43,5% (tabel 2). Een meer gedetailleerde opsplitsing van de leeftijdscategorie 55 tot 64 jaar leert ons dat de lage werkzaamheidsgraad niet alleen veroorzaakt wordt door de zestigplussers. Uit tabel 2 blijkt dat de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen al relatief laag is vanaf 55 jaar en dit zowel bij de mannen als bij de vrouwen. In Vlaanderen bedraagt de werkzaamheidsgraad in de leeftijdscategorie 55 tot 59 jaar 45,5%, wat ruim 10 procentpunten lager is dan het gemiddelde in de Europese Unie. In deze leeftijdscategorie werkt in Vlaanderen 56,7% van de mannen en 34,2% van de vrouwen, tegenover respectievelijk 65,5% en 46,7% gemiddeld in

de Europese Unie. Bij de zestigplussers neemt de werkzaamheidsgraad verder af en bedraagt deze in Vlaanderen (14,5%) nog amper de helft van het Europees gemiddelde (28%).

Ondanks de langzame maar zekere groei van de werkzaamheidsgraad van 55-plussers, lijkt het bereiken van de Europese 50%-doelstelling tegen 2010 onbereikbaar voor Vlaanderen. Bovendien ligt de groei van de Vlaamse werkzaamheidsgraad voor 55-plussers in 2006 (+0,7 procentpunt) onder het groeiritme van EU-27 (+1,2 procentpunt). Dit geldt wel enkel voor de 60- tot en met 64-jarigen. Bij de 55- tot en met 59-jarigen is de groei anno 2006 zelfs sterker in Vlaanderen (+1,6 procentpunt) dan gemiddeld in de Europese Unie (+0,9 procentpunt).

Anno 2006 is het groeiritme van de Vlaamse werkzaamheidsgraad van 55-plussers lager dan tijdens de voorgaande jaren. Deze vertraging is enerzijds te verklaren door een iets lager groeiritme bij de zestigplussers in 2006 (tabel 2) en anderzijds door een 'interne veroudering' van de groep van 55- tot en met 64-jarigen. In tegenstelling tot de voorgaande jaren, is in 2006 de populatie van 60- tot en met 64-jarigen veel sterker toegenomen (+6,3%) dan de populatie van 55- tot en met 59-jarigen (+0,5%). Met andere woorden, er zijn in 2006 relatief gezien meer zestigplussers. Aangezien heel wat werkenden de arbeidsmarkt verlaten vanaf de leeftijd van zestig jaar heeft deze demografische tendens een drukkend effect op de totale werkzaamheidsgraad van de 55-plussers (Herremans, 2006).

Twee patronen verklaren het lage aandeel werkenden bij de Vlaamse ouderen: ten eerste is de feminisatie van de Vlaamse arbeidsmarkt pas laat op kruissnelheid gekomen, met name in de jaren zeventig. Het gevolg hiervan is dat de huidige generatie 55- tot en met 64-jarigen in Vlaanderen nog steeds heel wat vrouwen telt die hun leven lang huisvrouw zijn geweest en nooit een beroepsloopbaan gehad hebben. Naarmate het kostwinnersmodel als samenlevingsvorm verdwijnt en de actieve vrouwelijke cohorten ouder worden, zal de werkzaamheidsgraad van de 55-plussers allicht verder toenemen (Van Woensel et al., 2006). De impact hiervan merken we ook in 2006, met een sterke stijging van de vrouwelijke werkzaamheidsgraad (+4%) in de leeftijdscategorie van 55 tot 59 jaar. Ten tweede zijn er nog steeds heel wat Vlaamse ouderen die vervroegd de arbeidsmarkt verlaten via verschillende uittredestelsels. Om tegemoet te komen aan de Europese Lissabondoelstellingen levert de overheid sinds geruime tijd inspanningen om de ouderen langer aan het werk te houden. De maatregelen, onder meer in uitvoering van het Generatiepact, situeren zich op een drietal terreinen: het verbeteren van de kwaliteit van de arbeid van de oudere werknemers, het bieden van financiële stimuli zowel aan de werkgever als aan de werknemer en het bewustmaken van werknemers en werkgevers van de onhoudbaarheid van een massale vroege uitrede, al dan niet met behulp van dwingende maatregelen (Van Woensel et al., 2006).

De nationaliteitskloof als structureel pijnpunt

De werkzaamheidsgraad van personen met een niet-Europese nationaliteit ligt een stuk lager dan die van de bevolking met een EU-nationaliteit. Anno 2006 bedraagt de werkzaamheidsgraad van de EU-burgers die in Vlaanderen wonen 65,5%, tegenover 40,6% voor de niet-Europese inwoners.

In 2006 bedraagt de nationaliteitskloof⁶ in Vlaanderen 1,54. Dit betekent dat de werkzaamheidsgraad van EU-burgers 54% hoger ligt dan de werkzaamheidsgraad van niet-Europeaanen. Deze nationaliteitskloof is in Vlaanderen veel groter dan gemiddeld in EU-27: de werkzaamheidsgraad van Europeanen ligt gemiddeld 11% hoger dan de werkzaamheidsgraad van niet-Europeaanen.

⁶ De nationaliteitskloof wordt berekend door de werkzaamheidsgraad van personen met een Europese nationaliteit van 25 t.e.m. 64 jaar te delen door de werkzaamheidsgraad van personen met een niet-Europese nationaliteit van 25 t.e.m. 64 jaar.

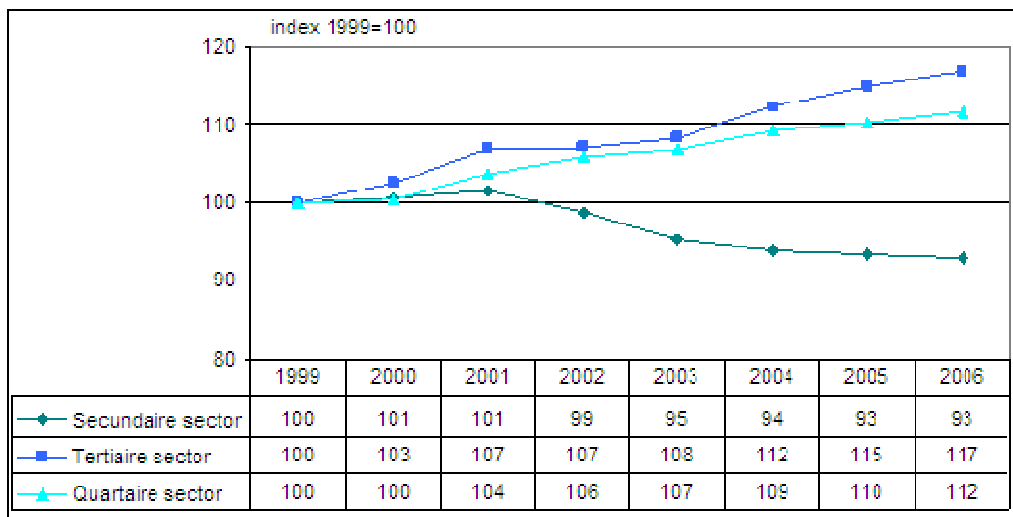
3. Vlaanderen creëert jobs

3.1 Dienstensector: motor achter de groei

Om de vraagzijde van de arbeidsmarkt (het aantal vervulde jobs) in beeld te brengen, kijken we naar het aantal jobs in loondienst. De bron voor de cijfergegevens zijn de statistieken van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) en de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van provinciale en plaatselijke overheden (RSZPPO).

We bekijken eerst de evolutie op middellange termijn (199-2006). Hiervoor maken we gebruik van het WSE report 'De jobs zitten opnieuw in de lift' (Booghmans & Stevens, 2007). Anno 2006 telt het Vlaams Gewest 2 073 000 jobs in loondienst. Dit zijn er 139 000 meer dan in 1999, goed voor een toename van +7,2%. Figuur 4 drukt de evolutie van het aantal jobs in loondienst uit naar hoofdsector. Als referentie geldt het aantal jobs in 1999.

Figuur 4. Evolutie van het aantal jobs in loondienst naar hoofdsector (raming) (index 1999 = 100) (Vlaams Gewest; 30 juni 1999 – 30 juni 2006)

Bron: RSZ, RSZPPO (bewerking Steunpunt WSE in Booghmans & Stevens, 2007)

De primaire sector is in 2005 goed voor 21 800 jobs. Deze jobs zijn vrijwel alle te situeren in de landbouw. Slechts een beperkt aantal behoort tot de visserij. De primaire sector is de kleinste loontrekkende sector met een aandeel van 1,1%. Dit aandeel bleef stabiel over de beschouwde periode.

De secundaire sector (industrie en bouwnijverheid) telt in Vlaanderen anno 2006 ruim 538 000 jobs in loondienst. De figuur toont dat de industriële tewerkstelling afbrokkelt: ten opzichte van 1999 gingen er maar liefst 41 600 jobs in de secundaire sector verloren en nam het belang van deze sector in het totale aantal jobs af van 30% in 1999 naar 26% in 2006. Hoewel ze de laatste decennia te kampen had met een grote arbeidsuitstoot, leek de industrie in 2000 en 2001 haar positie enigszins te kunnen herstellen. Dit herstel bleek evenwel van korte duur. De vertraging van de wereldhandel had een aanzienlijke weerslag op de secundaire sector met jobverlies in de periode 2002-2004. In de meest recente jaren kon de sector zich echter ietwat stabiliseren.

Voorts toont figuur 3 dat de dienstensectoren het deficit van de secundaire sector opvingen in de periode 1999-2006. Anno 2006 telde de tertiaire sector, die voornamelijk de commerciële diensten herbergt, 821 400 jobs in loondienst, maar liefst 119 000 jobs meer dan in 1999. Het aandeel van

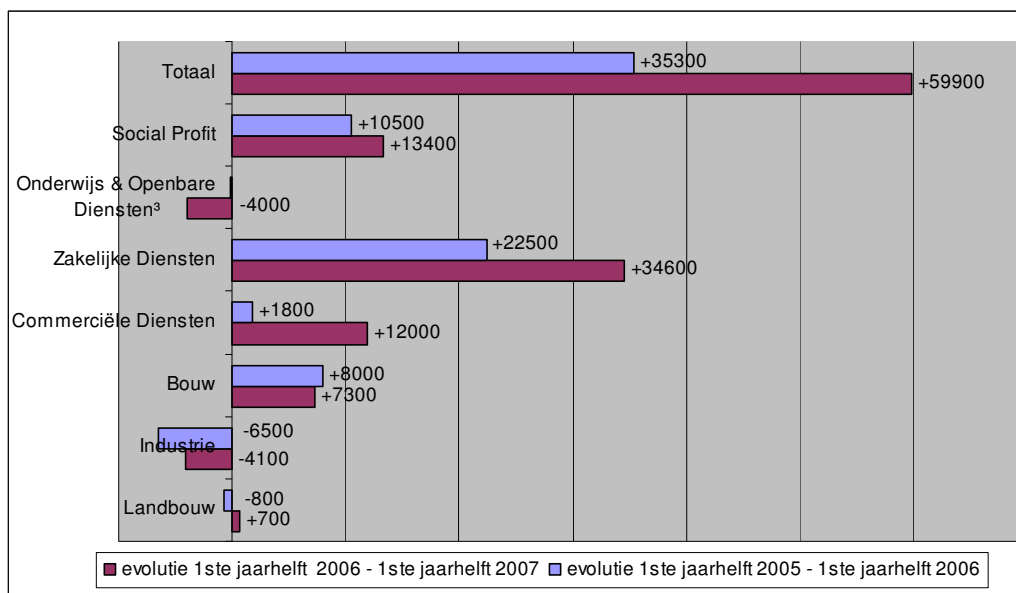
de tertiaire sector in het totale aantal jobs in loondienst steeg dan ook van 36% naar 40% in deze periode. De jobgroei in de tertiaire sector leek op het einde van de periode 1999-2002 wat te stokken. In 2004 vond de sector evenwel een tweede adem en sindsdien steeg het aantal tertiaire jobs non-stop.

Naast de commerciële diensten boekte ook de quartaire sector jobwinst, van 621 000 jobs in 1999 naar 683 000 jobs in 2006. Dit maakt dat één op de drie jobs in loondienst zich situeert in de quartaire sector, een sector die voornamelijk bestaat uit niet-commerciële of publieke diensten zoals onderwijs, gezondheidszorg en openbaar bestuur. De quartaire sector kende de afgelopen jaren een onafgebroken groei van het aantal jobs in loondienst en op die manier compenseerde deze sector mee het jobverlies in de industrie.

3.2 Forse groei in zakelijke diensten en social profit

Op basis van de snelle ramingen van de tewerkstelling van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid kunnen we voor een aantal activiteitssectoren op niveau van België de meest recente evolutie in beeld brengen (tot en met het tweede kwartaal 2007).⁷ De cijfergegevens naar activiteitssectoren werden geraamd op basis van het gemiddelde van het eerste en tweede kwartaal van het betreffende jaar.

Figuur 5. Evolutie van de het aantal jobs in loondienst (RSZ) naar activiteitssectoren (België; evolutie 1^e jaarhelft 2005 – 1^e jaarhelft 2007)

Noot: Het beeld van de tewerkstelling in het 'openbaar bestuur en onderwijs' wordt vertekend door een meeteffect in de subsector onderwijs, waarbij contractuelen die vervangingen doen niet meegeteld werden. De waargenomen daling zal zich vermoedelijk niet doorzetten in het derde kwartaal van 2007 (RSZ, 2007).

Bron: RSZ – DMFA en snelle ramingen (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Het aantal jobs in loondienst in België neemt met een verhoogde snelheid toe in de periode 2005-2007. In de eerste jaarhelft van 2007 telde België gemiddeld 3 362 000 jobs in loondienst. Dit zijn

⁷ In de bespreking zijn de jobs bij de provinciale en lokale overheden (RSZPPO) niet vervat, waardoor de groei mogelijk licht onderschat is.

er ongeveer 95 200 meer dan in dezelfde periode van 2005 (+2,9%). In 2006 zijn er 35 300 jobs (+1,1%) bijgekomen, in 2007 merken we een versterkte jobcreatie met 59 900 extra jobs (+1,8%). Figuur 5 illustreert voor België de evolutie van het aantal jobs in loondienst voor de periode 2005-2007 (1^e jaarhelft) naar activiteitssectoren. De evolutie van de jobs is voor de meeste sectoren positief, met uitzondering van de 'industrie' en 'openbare diensten en onderwijs'. In de 'industrie' gingen er tussen de eerste jaarhelft van 2005 en de eerste jaarhelft van 2006 ongeveer 6 500 jobs in loondienst verloren (-1,1%). In de periode 2006-2007 was het verlies iets minder groot (-4 100 of -0,7%). De neerwaartse tendens in de industrie is dus gemilderd, maar zet zich wel verder, hoofdzakelijk onder invloed van herstructureringen in de sector van de automobielenijverheid en het aanhoudende jobverlies in de textielnijverheid.

De sterkst groeiende activiteitssector is de 'zakelijke dienstverlening', met een jobgroei van +4,2% in de periode 2005-2006 (1^e jaarhelft) en +6,2% in de periode 2006-2007 (1^e jaarhelft). Deze sectorgroep kent vooral een behoorlijke groei onder invloed van de uitzendsector en de dienstencheques, maar ook door de sterke groei in de informaticasector.

Een andere sterk groeiende activiteitssector is de 'social profit', met voornamelijk maatschappelijke dienstverlening en gezondheidszorg als voortrekkers. Tussen de eerste jaarhelft van 2005 en de eerste jaarhelft van 2007 is het aantal jobs toegenomen met ongeveer 23 900 eenheden of +4,9%. In het kielzog van de vergrijzing gaat ook de werkgelegenhedsgroei in de zorgsectoren ononderbroken verder. Het stijgende aantal 75-plussers in de samenleving en de hulpbehoevendheid die daarmee gepaard gaat, alsook de toenemende vraag naar kinderopvang, kunnen hier als oorzaak worden aangeduid (Booghmans & Stevens, 2007). Bovendien is er in de sociale akkoorden die in de lente van 2005 voor zowel de federale als de Vlaamse non-profitsectoren werden afgesloten sprake van een uitbreiding van het aantal jobs (Herremans, Loyen & Vermandere, 2005).

De stijgende trend van het aantal jobs in de 'bouw' houdt ook aan tussen de eerste jaarhelft van 2006 en de eerste jaarhelft van 2007 (+7 300 jobs in loondienst of +3,7%), weliswaar op een iets minder sterk groeiniveau dan in de periode 2005-2006 (+8 000 jobs in loondienst of +4,2%). Daarmee is het tij gekeerd in de bouwsector die tot 2004 geen jobgroei meer kende.

Ook de 'commerciële diensten' profiteerden van de gunstige economische situatie. Tussen de eerste jaarhelft van 2006 en de eerste jaarhelft van 2007 kent deze sector een jobcreatie van ongeveer 12 000 jobs (+1,4%). De groei situeert zich voornamelijk in de groot- en kleinhandel en bij transport en opslag. Enkel in de subsector posterijen en telecommunicatie is er een terugloop in tewerkstelling (RSZ,2007).

4. Werkloosheid: de arbeidsreserve krimpt

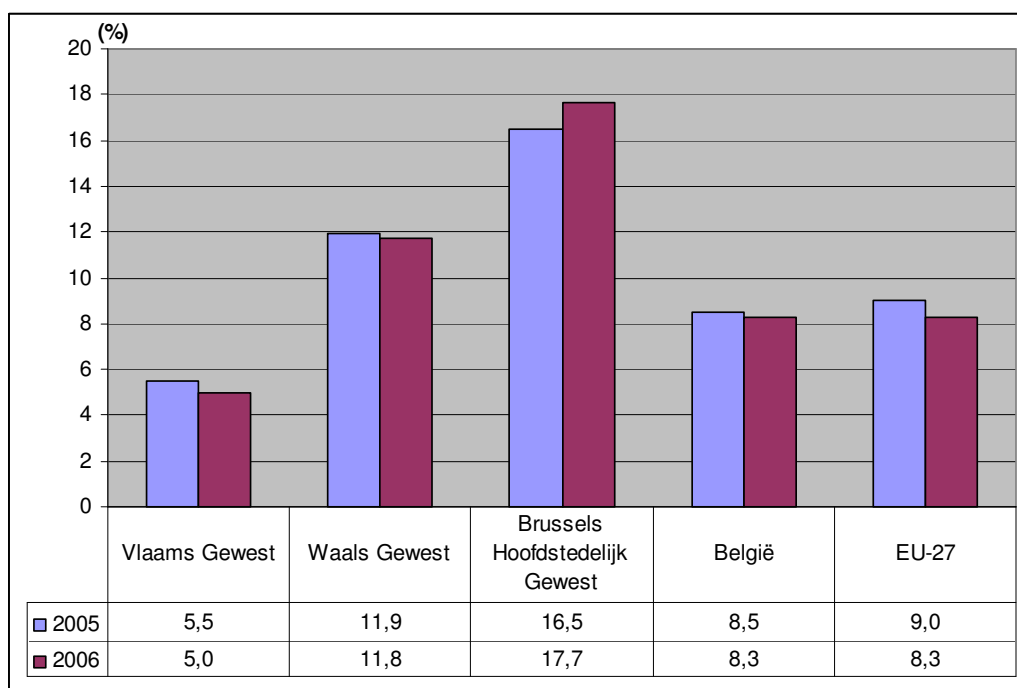
4.1 Vlaanderen bevestigt gunstige positie

Op het vlak van werkloosheid presteert Vlaanderen goed in Belgisch en Europees perspectief. Dit blijkt uit figuur 6 die de ILO-werkloosheidsgraad⁸ weergeeft. Anno 2006 is 5% van de actieve bevolking werkloos in Vlaanderen. Het verschil met de andere gewesten is groot. De situatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met een werkloosheidsgraad van 17,7% is het meest zorgwekkend, maar ook het Waals Gewest bereikt in 2006 een niveau dubbel zo hoog als het Vlaamse (11,8%).

⁸ De International Labour Organization (ILO) omschrijft de werklozen als niet-werkenden die actief naar werk hebben gezocht in een referentieperiode van vier weken en binnen de twee weken een nieuwe job kunnen beginnen, en niet-werkenden die een job hebben gevonden die binnen de drie maanden begint (Steunpunt WAV, 2005). Men hanteert dus andere criteria dan deze die de VDAB gebruikt om de niet-werkende werkzoekenden (nwwz) te definiëren. Wanneer we de groep werklozen in aantal zouden uitdrukken volgens de ILO-definitie, zal dit aantal minder groot zijn dan het aantal nwwz, doordat de criteria strenger zijn.

Gemiddeld in België ligt de werkloosheidsgraad net op hetzelfde niveau als het gemiddelde voor EU-27 (8,3%). De positie van België binnen EU-27 loopt gelijk met landen als Spanje (8,6%) en Portugal (8,1%). Vlaanderen doet het heel wat beter (5%), maar kan zich nog net niet meten met de groep van best presterende landen die het niveau van de frictionele werkloosheid⁹ benaderen, zoals Nederland (4,5%), Ierland (4,4%), Denemarken (4%), Zwitserland (4,1%) en Noorwegen (3,4%). De drie zwakst presterende landen binnen EU-27 zijn in 2006 Polen (14%), Slowakije (13,4%) en Duitsland (10,4%), gevolgd door Frankrijk (9,1%) en Bulgarije (9%) (Eurostat, 2007).

Figuur 6. ILO-Werkloosheidsgraad (15-64 jaar) (België en de gewesten, EU-27; 2005-2006)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK, Eurostat LFS (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Wanneer we de evolutie beschouwen ten opzichte van 2005 dan zien we dat Vlaanderen in 2006 een verdere daling met -0,5 procentpunt heeft gerealiseerd. De vooruitgang die Vlaanderen boekt, ligt echter nog net iets onder de verbetering die we zien voor het gemiddelde van EU-27 (-0,7 procentpunt). De situatie in het Brusselse gewest is verslechterd. Daar stijgt de werkloosheidsgraad met +1,2 procentpunt. Wallonië blijft hangen op eenzelfde niveau. Dit alles maakt dat België als geheel er in 2006 amper op vooruit is gegaan (-0,2 procentpunt).

⁹ In elke economie zal er ook in de beste omstandigheden steeds een klein percentage werklozen zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om pas afgestudeerden en om mensen die even tussen twee jobs in zitten. Men duidt dit gegeven aan met de term frictionele werkloosheid.

4.2 Forse werkloosheidsdaling

In wat volgt spitsen we ons toe op de groep niet-werkende werkzoekenden (nwwz) in Vlaanderen. Het gaat om die personen die niet werken en ingeschreven zijn als werkzoekende bij de VDAB.¹⁰

Vanaf de tweede helft van 2005 is het aantal werkzoekenden beginnen dalen in Vlaanderen. Deze daling versterkte nog in de tweede helft van 2006. In november van dat jaar dook het aantal werkzoekenden onder de 200 000. Deze daling zette zich verder en in oktober 2007 telt Vlaanderen nog 173 500 ingeschreven werkzoekenden.¹¹

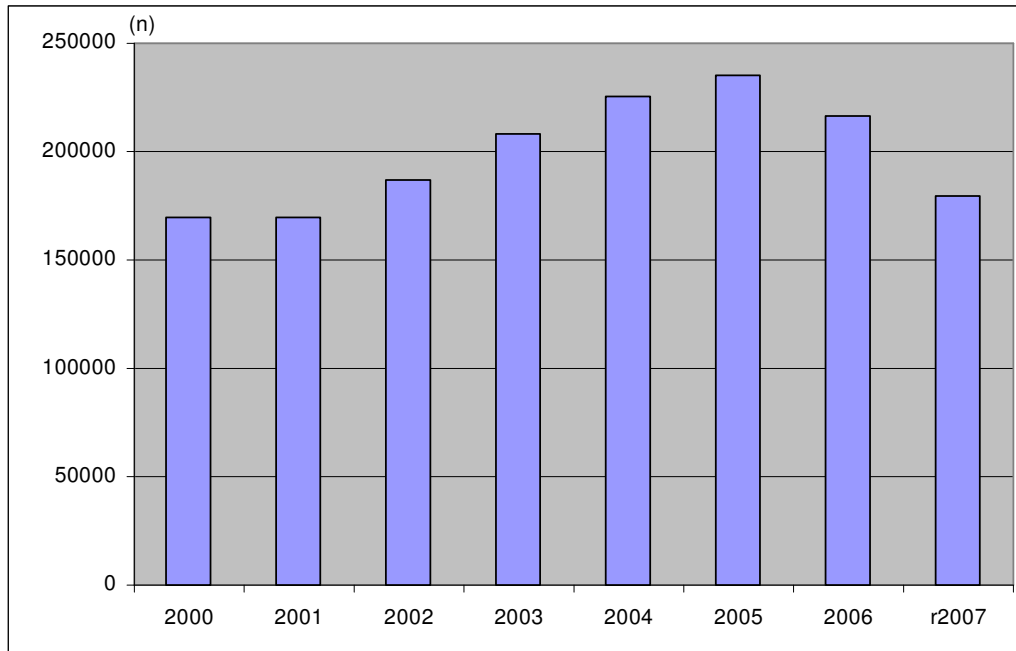
Op basis van gegevens voor de eerste tien maanden van het jaar ramen we voor het hele jaar 2007 een gemiddelde van 179 600 ingeschreven werkzoekenden in Vlaanderen, terwijl dit er in 2006 nog 216 800 waren (figuur 7). Dit betekent een daling op jaarbasis met maar liefst -37 200 werkzoekenden of -17%, tegenover -8% in 2006 en +4% in 2005.¹² Dankzij deze daling bereiken we in 2007 stilaan het werkloosheidspeil van het begin van dit millennium.¹³ Toen – in het jaar 2000 - waren er in Vlaanderen 'slechts' 169 600 ingeschreven werkzoekenden.

¹⁰ Deze groep omvat de werkzoekenden met uitkeringsaanvraag, de jongeren in wachttijd, zij die vrij zijn ingeschreven en nog een reeks andere niet-werkende werkzoekenden, zoals onder meer de werkzoekenden die uitgesloten zijn van het recht op uitkering en zij die ten laste zijn van het OCMW (VDAB, 2007a).

¹¹ Dit zijn de meest recente gegevens waarover we beschikken bij de redactie van dit rapport.

¹² De jaar-op-jaarvergelijking tussen 2005 en 2006 is enigszins vertekend omwille van de afschaffing van de stempelcontrole. Dit heeft immers tot gevolg dat de telling van het aantal nwwz gewijzigd is. De VDAB-databank is voortaan gebaseerd op onder meer de DIMONA-gegevens (VDAB, 2006).

¹³ Bovendien moeten we rekening houden met de impact van de gewijzigde regelgeving op de werkloosheidsstatistieken (Herremans, 2005). Tot voor 2002 had de meerderheid van de langdurig werklozen vanaf vijftig jaar recht op een vrijstelling van inschrijving als werkzoekende, waardoor zij niet meer voorkwamen in de werkloosheidsstatistieken. Door een aanpassing van de regelgeving in 2002 moeten de meeste onder hen nu wel ingeschreven blijven. Dit wil zeggen dat het aantal (oudere) nwwz in 2000 eigenlijk onderschat is in vergelijking met het aantal nwwz in 2007.

Figuur 7. Gemiddeld aantal niet werkende werkzoekenden (Vlaams Gewest; 2000 - raming 2007)

Noot: Voor 2007 gaat het om een raming aangezien we nog niet beschikken over de data voor de maanden november en december.

Bron: VDAB Arvastat (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

4.3 Kansengroepen varen mee op positieve golf

In tabel 3 zien we duidelijk dat de globale werkloosheidsdaling in 2007 voor alle onderscheiden groepen geldt, al is het dalingsritme bij de arbeidsgehandicapten (-1,7%) en de vijftigplussers relatief beperkt (-0,9%). Bij de vijftigplussers komen er relatief weinig nieuwe werkzoekenden bij, maar daar staat tegenover dat ook de uitstroom uit de werkloosheid erg beperkt is. Dit in tegenstelling tot bij jongeren, waar het verloop veel hoger is (VDAB, 2007b). We merken wel op dat vanaf mei 2007 het aantal nwwz bij de vijftigplussers lager ligt dan in dezelfde maanden van 2006. Als deze trend zich doorzet in de laatste drie maanden van het jaar, zal ook het jaargemiddelde van de werkzoekende vijftigplussers in 2007 significant lager liggen dan in 2006. In de andere leeftijdscategorieën is de daling in de werkloosheid erg zichtbaar. Het gaat telkens om een vermindering met circa één vijfde.

Tabel 3. Gemiddeld aantal niet werkende werkzoekenden volgens persoonskenmerken (Vlaams Gewest; 2006 - raming 2007)

	2006 (n)	raming 2007 (n)	'06-'07 (%)
Totaal	216 800	179 600	-17,2
Geslacht			
Mannen	100 800	83 600	-17,1
Vrouwen	116 000	96 000	-17,3
Onderwijsniveau			
Laaggeschoold	111 600	93 200	-16,5
Middengeschoold	72 300	58 800	-18,6
Hooggeschoold	32 900	27 600	-16,1
Leeftijd			
<25 jaar	47 300	36 600	-22,7
25-39 jaar	74 000	58 400	-21,1
40-49 jaar	49 500	39 000	-21,1
≥50 jaar	46 000	45 500	-0,9
Arbeidshandicap			
Arbeidsgehandicapt	28 000	27 600	-1,7
Niet arbeidsgehandicapt	188 700	155 900	-17,4
Herkomst			
Etnisch Europeanen (incl. Belgen)	180 800	149 200	-17,5
Maghreb. en Turken	23 500	19 800	-15,9
Andere niet-EU	12 500	10 500	-15,9

Noot: Voor 2007 gaat het om een raming aangezien we nog niet beschikken over de data voor de maanden november en december. Bij de categorieën 'arbeidshandicap' en 'herkomst' zal de optelsom voor 2007 licht verschillen van het geraamde totaal in de andere categorieën.

Bron: VDAB Arvastat (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

De prioritaire kansengroepen, zoals de vrouwen, laaggeschoolden en allochtonen, blijven niet achter in de positieve ontwikkelingen op de arbeidsmarkt inzake werkloosheid (tabel 3). De werkloosheidsdaling bij de vrouwen (-17,3%) is even sterk als die bij de mannen (-17,1%). Bij een opdeling naar onderwijsniveau, merken we dat ook de laaggeschoolden de dalende trend volgen (-16,5%), al blijft dit in absolute aantallen een erg grote groep (93 200 nwwz). Ook allochtonen varen mee op de positieve golf met een aanzienlijke werkloosheidsdaling bij de personen van Maghrebijnse, Turkse of andere niet-EU-herkomst (-16%). De arbeidsgehandicapten en de vijftigplussers vormen twee kansengroepen waar de werkloosheidsdaling beperkt bleef.

4.4 Structurele werkloosheid onder controle?

Van de naar schatting 179 600 nwwz in 2007 is 53% minder dan een jaar werkloos (tabel 4). Bij de jongeren is het gewicht van de kortdurig werkzoekenden nog veel meer uitgesproken: 80% van de nwwz jonger dan 25 jaar is minder dan een jaar werkloos. Bij de vijftigplussers is de verhouding omgekeerd en is de groep langdurig werkzoekenden (77%) aanzienlijk groter dan de groep kortdurig werkzoekenden (23%).

Tabel 4. Omvang en evolutie van het aantal niet werkende werkzoekenden per leeftijdsgroep, naar werkloosheidsduur (Vlaams Gewest; 2006 - raming 2007)

	Totaal	<25 jaar	25-39 jaar	40-49 jaar	≥50 jaar
Aantal nwwz r2007 (n)					
<1 jaar	95 600	29 100	38 000	18 100	10 400
≥1 jaar	84 000	7 500	20 400	20 900	35 100
Totaal	179 600	36 600	58 400	39 000	45 500
Evolutie nwwz 2006-r2007 (n)					
<1 jaar	-17 100	-6 900	-7 000	-2 000	-1 100
≥1 jaar	-20 100	-3 800	-8 600	-8 400	+700
Totaal	-37 200	-10 700	-15 600	-10 400	-400
Evolutie nwwz 2006-r2007 (%)					
<1 jaar	-15,2	-19,3	-15,6	-10,0	-9,8
≥1 jaar	-19,3	-33,6	-29,6	-28,7	+2,1
Totaal	-17,2	-22,7	-21,1	-21,1	-0,9

Noot: Voor 2007 gaat het om een raming aangezien we nog niet beschikken over de gegevens voor de maanden november en december.

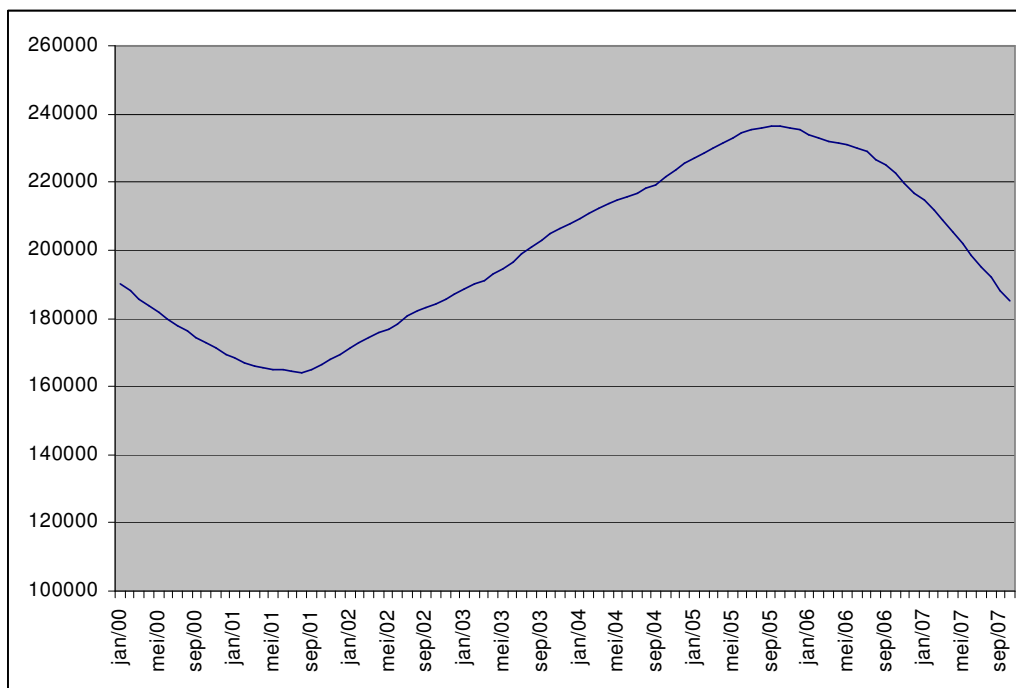
Bron: VDAB Arvastat (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

De werkloosheid daalt het sterkst bij de jongeren (<25 jaar) en dit zowel bij de kortdurig als de langdurig werkzoekenden. Ook bij de andere leeftijdsgroepen jonger dan 50 jaar merken we een sterke daling van het aantal kortdurig én langdurig werkzoekenden. Een opmerkelijke vaststelling is dat de werkloosheidsdaling bij die groepen het sterkst is bij de langdurig werkzoekenden, met dalingen die oplopen tot -30%. Bij de vijftigplussers doet de werkloosheidsdaling zich daarentegen uitsluitend voor bij de kortdurig werkzoekenden. De groep langdurig werkzoekende vijftigplussers groeit volgens onze raming verder aan in 2007. Het risico op langdurige werkloosheid blijft voor vijftigplussers dus erg groot.

5. Aansluiting(sproblemen) tussen vraag en aanbod

5.1 Een krappe arbeidsmarkt

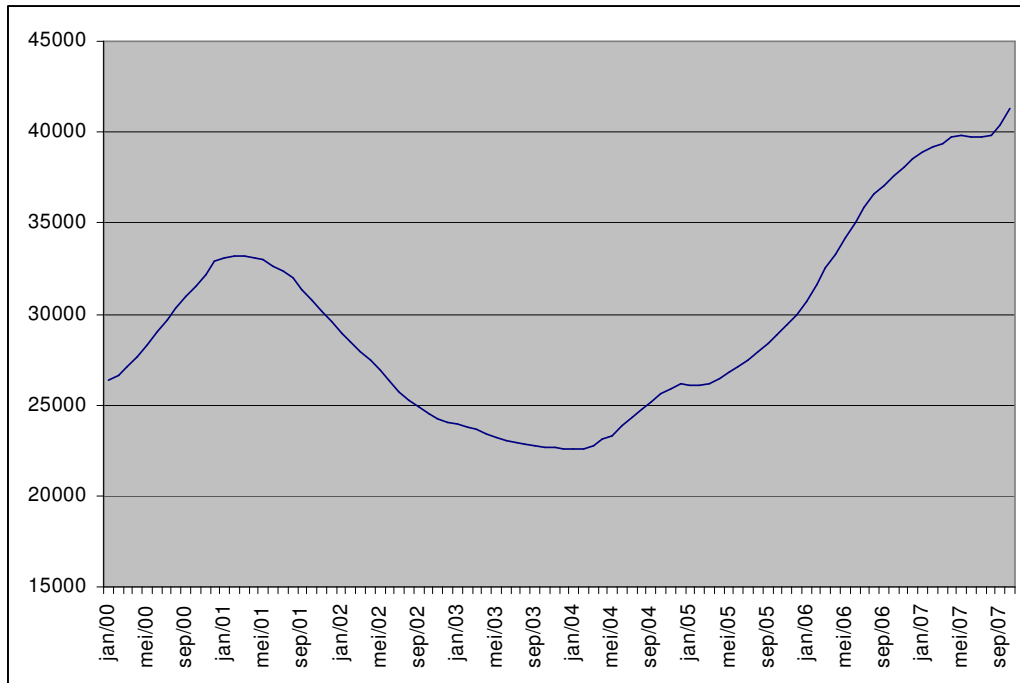
We zagen al dat de werkloosheid in 2007 stilaan opnieuw het lage niveau benadert van 2000 en 2001. Dit wordt ook bevestigd als we kijken naar het trendniveau van het aantal niet-werkende werkzoekenden (figuur 8). Dat is zonder meer goed nieuws. Werkgevers ondervinden anderzijds steeds meer moeilijkheden bij het vinden van geschikte arbeidskrachten om de openstaande vacatures in te vullen.

Figuur 8. Trendniveau van het aantal niet werkende werkzoekenden (Vlaams Gewest; januari 2000 – oktober 2007)

Bron: VDAB Arvastat (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Figuur 9 toont ons de evolutie van het trendniveau van het aantal openstaande VDAB-vacatures (exclusief interim). Het is belangrijk hierbij op te merken dat we enkel de VDAB-vacatures in beschouwing nemen. Een stijging van het aantal vacatures kan dus zowel te wijten zijn aan een effectieve groei van de vacaturemarkt, alsook aan een stijgend marktaandeel van de VDAB. Vanaf 2004 is het trendniveau sterk gestegen, tot gemiddeld 41 300 openstaande VDAB-vacatures in oktober 2007. In januari 2000, een periode met een vergelijkbaar aantal werkzoekenden, waren er gemiddeld 26 400 openstaande VDAB-vacatures.

Figuur 9. Trendniveau van het aantal openstaande VDAB-vacatures (exclusief interim) (Vlaams Gewest; januari 2000 – oktober 2007)

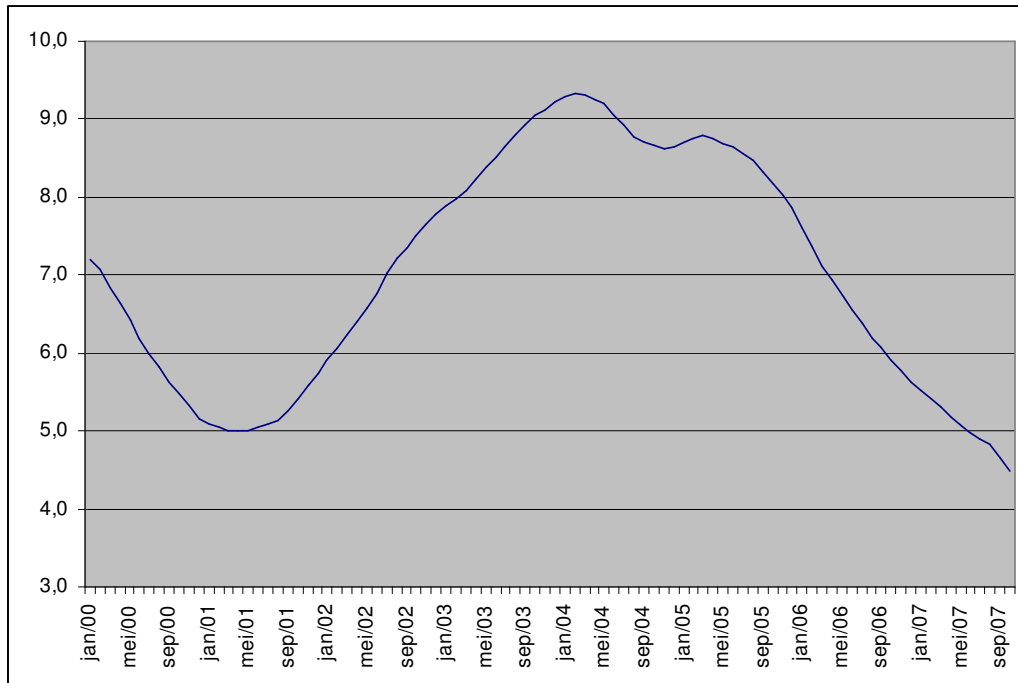

Bron: VDAB Arvostat (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

In figuur 11 koppelen we het trendniveau van de werkzoekenden aan dat van de vacatures. Deze figuur biedt een zicht op het trendniveau van het aantal ingeschreven niet-werkende werkzoekenden per openstaande VDAB-vacature (exclusief interim). Deze indicator biedt een goed beeld van de krapte op de arbeidsmarkt. Hoe lager deze indicator, hoe krappere de arbeidsmarkt. Immers, hoe minder werkzoekenden er zijn per vacature, hoe moeilijker het voor de werkgevers zal zijn om geschikt personeel te vinden om deze vacatures in te vullen.

Het verloop van de trendlijn in figuur 10 wijst op een sterke toename van de krapte op de Vlaamse arbeidsmarkt sinds begin 2005. Daar waar er in maart 2005 nog 8,8 werkzoekenden per openstaande VDAB-vacature waren, zijn dat er in oktober 2007 nog 4,5. Daarmee zakken we net iets onder het laagste niveau dat begin 2001 werd behaald.

Figuur 10. Trendniveau van het aantal nwwz per openstaande VDAB-vacature (exclusief interim) (Vlaams Gewest; januari 2000 – oktober 2007)

Bron: VDAB Arvstatat (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

5.2 Demografische druk

De huidige arbeidsmarktkrapte is de resultante van een stijgende vraag naar werkkrachten in combinatie met een dalende arbeidsreserve. Beide trends zijn in belangrijke mate een gevolg van de gunstige conjunctuur. Toch zijn er nog andere factoren die een invloed hebben op de aansluiting tussen vraag en aanbod van arbeid. Ten eerste tracht het arbeidsmarktbeleid in te spelen op de aansluitingsproblemen die zich voordoen. In dit kader werd onder andere het activerend arbeidsmarktbeleid sterk uitgebouwd en werden de procedures voor het matchen van vacatures en werkzoekenden verder geoptimaliseerd. Daarnaast is er ook een demografische factor die kan leiden tot bijkomende aansluitingsproblemen.

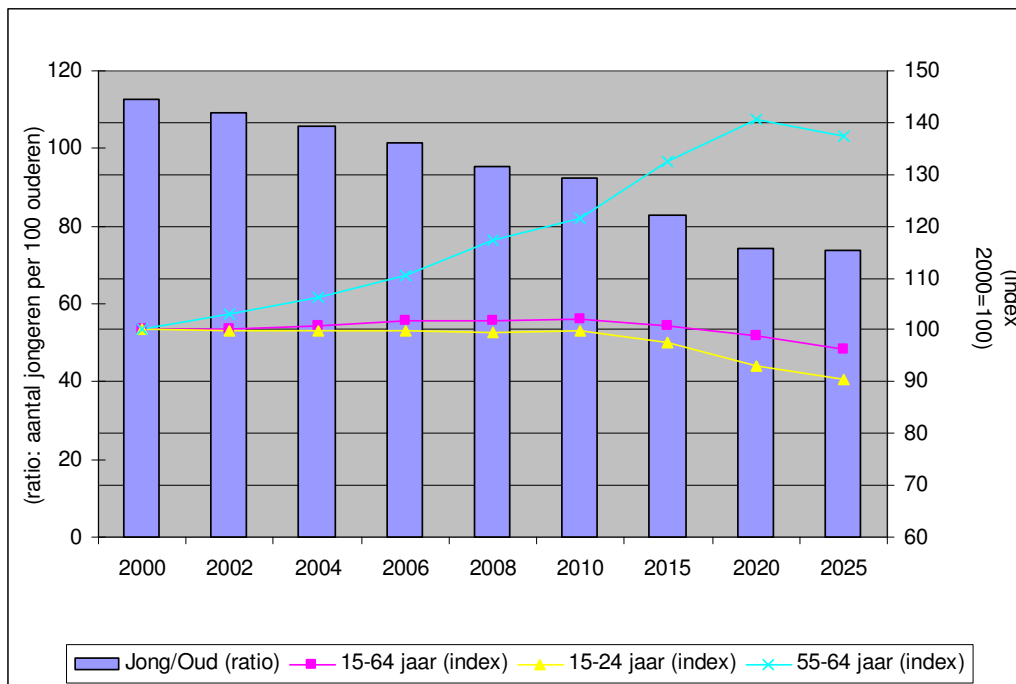
De Vlaamse bevolking vergrijsd en de verwachting is dat het aandeel ouderen in de bevolking ook de komende jaren sterk zal toenemen. Dit heeft als gevolg dat de verhouding tussen het aantal vijftenzestigplussers enerzijds en de bevolking op arbeidsleeftijd anderzijds sterk zal stijgen, waardoor het financiële evenwicht van de sociale zekerheid uit balans dreigt te geraken. Vlaanderen wordt sterker geconfronteerd met de vergrijzing dan de andere gewesten. In Wallonië en Brussel manifesteert de vergrijzing zich met enige vertraging en op een lager peil dan in Vlaanderen (Pelfrene, 2005).

Naast de stijging van het aantal vijftenzestigplussers, zal de vergrijzing zich in de nabije toekomst ook laten voelen in een effectieve daling van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar). Terwijl de bevolking op arbeidsleeftijd tot op vandaag steeds omvangrijker wordt, zal deze trend zich niet ononderbroken doorzetten (figuur 11). Tussen 2010 en 2015 wordt Vlaanderen voor het eerst geconfronteerd met een daling van het aantal 15-64-jarigen. Met andere woorden, de ruime groep van 'potentiële' deelnemers aan de arbeidsmarkt krimpt. Anno 2015 zal Vlaanderen naar schatting

nog 3,97 miljoen inwoners op arbeidsleeftijd tellen, waardoor we op het niveau van 2004 terugvallen. Tegen 2025 zal het aantal 15-64-jarige Vlamingen verder gezakt zijn tot minder dan 3,8 miljoen personen.

Bovendien blijkt dat ook de kleiner wordende groep van personen op arbeidsleeftijd ontgroent en vergrijsd. Dit is een proces dat vandaag al aan de gang is. Terwijl het totaal aantal jongeren tussen 15 en 24 jaar in Vlaanderen stabiel is sinds 2000 (715 000 personen), neemt het aantal 55- tot en met 64-jarigen jaar na jaar toe (+10% tussen 2000 en 2006). Na 2010 zal deze trend zich nog sterker manifesteren, met een daling van het aantal jongeren en een versterkte stijging van het aantal ouderen.

Figuur 11. Evolutie/prognose (index 2000=100) van de bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar), de jongeren (15-24 jaar) en de ouderen (55-64 jaar) en van de verhouding jongeren/ouderen (Vlaams Gewest; 2000-2025)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – Bevolkingsstatistieken en Bevolkingsvooruitzichten (bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

De balkjes in figuur 12 geven aan dat we anno 2000 per 100 ouderen (55-64 jaar) nog 112 jongeren (15-24 jaar) in de bevolking op arbeidsleeftijd telden. Deze verhouding is stelselmatig kleiner geworden en bedraagt in 2006 nog 102. Dit wil zeggen dat er op dit moment ongeveer evenveel 15-24-jarige als 55-64-jarige inwoners zijn. Naar verwachting zal de verhouding reeds in 2008 omkeren en tegen 2025 zouden er per 100 ouderen nog slechts 74 jongeren zijn in de bevolking op arbeidsleeftijd. Deze trend stelt het aansluitingsprobleem tussen arbeidsaanbod en arbeidsvraag bijzonder scherp. Immers, de groep jongeren die zich potentieel aandient op de arbeidsmarkt wordt gaandeweg kleiner in verhouding tot de groep die de pensioenleeftijd bereikt (Pelfrene, 2005).

Het verhogen van de werkzaamheidsgraad is een van de voornaamste beleidsdoelstellingen om de gevolgen van de demografische evolutie op de arbeidsmarkt te ondervangen. Dit geldt a priori voor de 55-plussers, omdat dit de groep is waarnaar de demografische balans steeds sterker zal

doorhellen en die bovendien tot op heden een erg lage werkzaamheidsgraad laat optekenen. Daarnaast onderstreept de demografische trend ook het belang van een verdere optimalisering van de instroomkansen van - de kleiner wordende groep van - jongeren op de arbeidsmarkt.

6. Conclusie: de Vlaamse arbeidsmarkt in goeden doen

Sinds 2004 zit de Vlaamse economie weer in de lift en in 2006 overschrijdt de economische groei voor het eerst sinds het topjaar 2000 opnieuw de 3%-grens. Nochtans heeft de sterke economische groei zich in 2006 niet gemanifesteerd in een significante toename van de werkzaamheidsgraad. Als gevolg van een aarzelende start in de eerste jaarhelft, stagneerde de Vlaamse werkzaamheidsgraad anno 2006 op 65%. Aangezien de werkzaamheidsgraad doorgaans met enige vertraging reageert op de evolutie van de economische activiteit kunnen we wel verwachten dat de werkzaamheidsgraad anno 2007 sterker zal toenemen. Dit wordt reeds aangekondigd in de eerste cijfers voor 2007. De aanhoudende conjunctuurgroei resulteerde in het tweede kwartaal van 2007 in een trendniveau van de werkzaamheidsgraad van 65,8%. De (seizoensgezuiverde) kwartaalgroei eind 2006 en begin 2007 is vergelijkbaar met de groei die werd opgetekend in 1999-2000.

Ook andere arbeidsmarktprestaties in 2006-2007 roepen de herinnering op aan de hoogjaren rond de eeuwwisseling. Een eerste aanwijzing hiervoor vinden we in de forse werkloosheidsdaling. In het najaar van 2006 dook de werkloosheid onder de kaap van 200 000 niet-werkende werkzoekenden en in 2007 bereiken we met 179 600 nwwz stilaan opnieuw het lage peil van 2000. Bovendien gaat de werkloosheidsdaling ook op voor de prioritairere kansengroepen (laaggeschoolden, allochtonen en vrouwen, maar niet zozeer voor de arbeidsgehandicapten) en met een sterke daling van het aantal werkzoekenden dat langdurig werkloos is (-19,3%) lijkt de structurele werkloosheid weer enigszins onder controle. Ook de vijftigplussers profiteren mee, al liet de daling bij hen iets langer op zich wachten en blijft het risico op langdurige werkloosheid voor hen erg groot.

Voor het eerst sinds lang brengen de werkloosheidscijfers vooral goed nieuws. Werkgevers ondervinden echter steeds meer moeilijkheden bij het vinden van voldoende arbeidskrachten om de openstaande vacatures in te vullen. Vanaf 2004 is het aantal openstaande VDAB-vacatures sterk gestegen, wat in combinatie met de dalende werkloosheidscijfers tot een toenemende krapte op de arbeidsmarkt leidt. In oktober 2007 tellen we minder dan vijf ingeschreven werkzoekenden per openstaande VDAB-vacature. Het is geleden sinds de periode 2000-2001 dat de 'spanning' op de Vlaamse arbeidsmarkt nog zo te snijden was.

Het topjaar 2000 wordt vaak naar voor geschoven als referentie voor een goed presterende arbeidsmarkt. Aangezien de huidige arbeidsmarktgegevens vergelijkbaar zijn met die in 2000, kunnen we concluderen dat de Vlaamse arbeidsmarkt ook in 2007 in goeden doen is. De vergelijking met 2000 is echter niet enkel als lofzang bedoeld. Tegen de achtergrond van de voortdurend stijgende energieprijzen kan een terugblik ons ook alert maken voor de gevoeligheid van de Vlaamse economie voor externe ontwikkelingen. Zes jaar geleden waren de aanslagen van 11 september de voorbode van een langdurige internationale conjunctuurverzwakking, waardoor er kort na het topjaar 2000 ook op de Vlaamse arbeidsmarkt heel wat verlies geboekt werd. Het duurde vervolgens tot 2007 vooraleer de wonden goed en wel geheeld waren.

Bovendien stelt de demografische uitdaging zich vandaag veel scherper dan in 2000. Zo heeft de vergrijzing reeds in 2006 een drukkend effect op de werkzaamheidsgraad. Anno 2006 is de populatie van 60- tot en met 64-jarigen zeer sterk toegenomen (+6,3%), waardoor er relatief gezien meer zestigplussers zijn. Aangezien heel wat werkenden de arbeidsmarkt verlaten vanaf de leeftijd

van zestig jaar, resulteert deze demografische tendens in een vertraagde werkzaamheidsgroei bij de ouderen. In combinatie met de trend van ontgroening, kan dit op korte termijn bijkomende aansluitingsproblemen tussen arbeidsaanbod en arbeidsvraag veroorzaken. Terwijl er in Vlaanderen anno 2000 nog meer jongeren (15-24 jaar) dan ouderen (55-64 jaar) waren in de bevolking op arbeidsleeftijd, zal deze verhouding zich vermoedelijk reeds in 2008 omkeren. De ontgroening en vergrijzing uit zich met andere woorden in een kleiner wordende groep jongeren die zich potentieel aandienen op de arbeidsmarkt in verhouding tot een groter wordende groep ouderen die de pensioenleeftijd bereiken. Het verhogen van de werkzaamheidsgraad voor ouderen en het optimaliseren van de instroomkansen voor jongeren zijn cruciale hefboomen om het hoofd te bieden aan de demografische uitdaging.

Literatuur

Booghmans, M. & Stevens, E. 2007. **De jobs zitten opnieuw in de lift. Een analyse van het aantal jobs in België en het Vlaams Gewest in de periode 1999-2006. WSE Report.** Leuven: Steunpunt WSE.

EUROSTAT. 2007. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Herremans, W., Loyen, R. & Vermandere, C. 2005. In het oog van de storm: toestand en de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt in 2004-2005. **Over.Werk, Tijdschrift van het Steunpunt WAV**, 15(2-3): 38-45.

Herremans, W. 2005. **Tendrapport Vlaamse arbeidsmarkt.** Leuven: Steunpunt WAV.

Herremans, W. 2006. **De arbeidsmarkt voorbij. Een analyse van uittredepatronen bij vijftigplussers.** Leuven: Steunpunt WAV.

Studiedienst Vlaamse Regering. 2007. **Conjunctuurnota. Halfjaarlijkse conjunctuuranalyse voor Vlaanderen. April 2007.** Brussel: Studiedienst Vlaamse Regering. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

Pelfrene, E. 2005. **Stativaria nr. 36. Ontgroening en vergrijzing in Vlaanderen 1990-2050. Verkenningen op basis van de NIS-bevolkingsvooruitzichten.** Brussel: Administratie Planning en Statistiek. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

INR & FPB. 2007. **De economische groei zou 2,7% bedragen in 2007 en 2,1% in 2008.** Brussel: Instituut voor de Nationale Rekeningen en Federaal Planbureau [Perscommuniqué].

RSZ. 2007. **Snelle Ramingen van de tewerkstelling (RSZ) voor het tweede kwartaal 2007.** Brussel: Rijksdienst voor Sociale Zekerheid.

Steunpunt WAV en VIONA Stuurgroep Strategisch Arbeidsmarktonderzoek. 2005. **De arbeidsmarkt in Vlaanderen, Jaarboek Editie 2005.** Antwerpen: Garant Uitgevers.

Tielens, M. & Vermandere, C. 2007. **Cijferen met jongeren. Een doorlichting van de arbeidsmarktsituatie van jongeren in Vlaanderen en Europa. WSE Report.** Leuven: Steunpunt WSE.

Van Woensel, A., Tielens, M., Thoné, H., Stevens, E., Herremans, W. & Vermandere, C. 2006. **Genderjaarboek 2006 M/V united: Ouderen en eindeloopbaan.** Brussel: ESF-agentschap. Departement Werk en Sociale Economie

VDAB. 2006. **Jaarverslag 2006.** Brussel: VDAB.

VDAB. 2007a. **Evolutie van de werkloosheid in Vlaanderen. Commentaar bij de werkzoekendencijfers van september 2007,** <http://vdab.be/trends/notendopnwwzcom.shtml>

VDAB. 2007b. **VDAB ontcijfert nr. 5. Veel beweging op de arbeidsmarkt.** Brussel: VDAB.

Cijferbijlage: www.steunpuntwse.be/publicaties

Methodologische bijlage: www.steunpuntwse.be/publicaties